

IEKŠĒJAIS TIRGUS: VISPĀRĪGI PRINCIPI

Iekšējais tirgus ir labklājības un brīvības telpa, kas dod piekļuvi precēm, pakalpojumiem, darbavietām, uzņēmējdarbības iespējām un kultūras bagātībām. Ir vajadzīgi pastāvīgi centieni, lai nodrošinātu turpmāku vienotā tirgus padziļināšanu, kas varētu dot ievērojamu labumu ES patērētājiem un uzņēmumiem. Jo īpaši digitālais vienotais tirgus paver jaunas iespējas palielināt uzņēmējdarbību (ar e-tirdzniecību), vienlaikus arī samazinot administratīvo slogu (izmantojot e-pārvaldību un digitalizējot sabiedriskos pakalpojumus). Nesenie pētījumi liecina, ka preču un pakalpojumu brīvas aprites principi un tiesību akti šajā jomā katru gadu rada ieguvumu, kas tiek lēsts 985 miljardu EUR apjomā.

JURIDISKAIS PAMATS UN MĒRĶI

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 4. panta 2. punkta a) apakšpunkts, 26., 27., 114. un 115. pants. Ar 1958. gada Romas līgumā paredzētā kopējā tirgus izveidi bija iecerēts likvidēt starp dalībvalstīm pastāvošās tirdzniecības barjeras, lai celtu saimniecisko labklājību un palīdzētu veidot “arvien ciešāku saikni starp Eiropas tautām”. Ar 1986. gada Vienoto Eiropas aktu Eiropas Ekonomikas kopienas (EEK) līgumā tika iekļauts mērķis izveidot iekšējo tirgu, definējot to kā “telpu bez iekšējām robežām, kurā ir nodrošināta preču, personu, pakalpojumu un kapitāla brīva aprīte”.

SASNIEGUMI

A. Kopējais tirgus 1958. gadā

Kopējais tirgus, Romas līguma galvenais mērķis, tika sasniegts ar 1968. gada muitas savienības izveidošanu, kvotu atcelšanu, pilsoņu un darba ņēmēju pārvietošanās brīvību, kā arī atsevišķu nodokļu saskaņošanu līdz ar vispārēju pievienotās vērtības nodokļa (PVN) vispārēju ieviešanu 1970. gadā. Tomēr preču un pakalpojumu brīva tirdzniecība un brīvība veikt uzņēmējdarbību joprojām bija ierobežota, jo turpinājās pret konkurenci vērsta valsts iestāžu prakse.

B. Iekšējā tirgus izveides sākums 20. gs. 80. gados un Vienotais Eiropas akts

Kopējā tirgus attīstību lielā mērā kavēja pārāk detalizētas tiesību aktu saskaņošanas metodes izvēle un noteikums, kas prasīja, ka Padomes lēmumu pieņemšanā jābūt vienprātībai. Politiskās diskusijas 20. gs. 80. gadu vidū lika EEK apsvērt pilnīgāku nostāju ceļā uz tirdzniecības barjeru likvidāciju, proti, iekšējā tirgus izveidi.

Vienotais Eiropas akts stājās spēkā 1987. gada 1. jūlijā, un tajā noteica precīzu termiņu, līdz kuram jābūt pabeigtai iekšējā tirgus izveidei – 1992. gada 31. decembrī. Tajā arī

tika nostiprināts iekšējā tirgus lēmumu pieņemšanas mehānisms, ieviešot kvalificēta balsu vairākuma principu tādās jomās kā vienots muitas tarifs, brīva pakalpojumu sniegšana, kapitāla brīva aprīte un valsts tiesību aktu tuvināšana. Līdz šā termiņa beigām galvenokārt ar kvalificētu balsu vairākumu bija pieņemti vairāk nekā 90 % no 1985. gada Baltajā grāmatā minētajiem likumdošanas projektiem.

C. Ceļā uz kopīgu atbildību par iekšējā tirgus izveidi

Iekšējais tirgus ievērojami veicināja ES tautsaimniecības uzplaukumu un integrāciju. Jaunā iekšējā tirgus stratēģijā laikposmam no 2003. līdz 2010. gadam galvenā uzmanība bija pievērsta vajadzībai veicināt preču brīvu aprīti, integrēt pakalpojumu tirgus, samazināt nodokļu radīto šķēršļu ietekmi un vienkāršot normatīvo vidi. Būtisks progress tika panākts, lai nodrošinātu transporta un telekomunikāciju pakalpojumu, elektroenerģijas un gāzes piegādes un pasta pakalpojumu sniegšanas brīvību.

Komisija savā paziņojumā "Vienotā tirgus labāka pārvaldība" ([COM\(2012\)0259](#)) ierosināja horizontālos pasākumus, piemēram, uzsvāru uz skaidru, viegli īstenojamo jaunu regulu, labāku pastāvošo IT rīku izmantošanu, lai palīdzētu dalībniekiem realizēt savas tiesības vienotajā tirgū, un izveidot valstu centrus vienotā tirgus darbības pārraudzībai. Uzraudzība ir neatņemama daļa gada pārskatos par vienotā tirgus integrāciju Eiropas pusgada procesa kontekstā.

D. Iekšējā tirgus atdzīvināšana 2010. gadā

Lai atkal veicinātu Eiropas vienoto tirgu un nostiprinātu vienotā tirgus politikas centrā sabiedrību, patērētājus un MVU, Komisija 2010. gada oktobrī publicēja paziņojumu "Ceļā uz aktu par vienoto tirgu" ([COM\(2010\)0608](#)). Tika iesniegta virkne pasākumu, lai veicinātu ES ekonomiku un radītu darbvietas, kā rezultātā tika izstrādāta vērienīgāka vienotā tirgus politika.

Komisija 2012. gada oktobrī iepazīstināja ar Vienotā tirgus aktu II ([COM\(2012\)0573](#)), lai tālāk izstrādātu vienoto tirgu un izmantotu tā apslēpto potenciālu kā izaugsmes virzītājspēku. Aktā ir noteikti 12 galvenie pasākumi, kas strauji jāpieņem ES iestādēs. Šie pasākumi tiek koncentrēti uz četriem galvenajiem izaugsmes, nodarbinātības un uzticamības veidošanas virzītājspēkiem: 1) integrētiem tīkliem, 2) pilsoņu un uzņēmējdarbības pārrobežu mobilitāti, 3) digitālo ekonomiku un 4) pasākumiem, kas nostiprina kohēziju un patērētājiem sniegtās priekšrocības.

Vienotā tirgus akts II virzās pa to pašu ceļu kā Komisijas piedāvātais sākotnējais pasākumu kopums – Vienotā tirgus akts I – un ietver sevī šādus pasākumus ar mērķi izveidot ciešāku un labāk integrētu vienoto tirgu:

- uzņēmējdarbības mobilitāte (piemēram, ieviešot noteikumus, lai mobilizētu ilgtermiņa ieguldījumus, modernizējot maksātspējas procedūras un palīdzot radīt tādu vidi, kas sniedz otru iespēju uzņēmējiem, kas cietuši neveiksmi);
- digitālā ekonomika (Komisija kā soli uz vienotā digitālā tirgus izveides pabeigšanu līdz 2015. gadam ierosināja veicināt Eiropas Savienībā e-komerciju, panākot, ka maksājumu pakalpojumi kļūst vieglāk izmantojami, uzticamāki un konkurētspējīgāki. Tika uzsvērtā arī nepieciešamība pievērsties jautājumam par to, kādi ir galvenie cēloņi tam, ka pietrūkst ieguldījumu ātrdarbīgos platjoslas

savienojumos, un noteikt par standartu elektronisko rēķinu izrakstīšanu publiskā iepirkuma procedūrās);

- patērētāju uzticēšanās (piemēram, ieviešot pasākumus, ar kuriem nodrošina plašu piekļuvi banku kontiem, kā arī pārredzamus un salīdzināmus maksājumus par kontu un vieglāku bankas konta nomaiņu).

Komisijai bija līdz 2013. gada pavasarim jānāk klajā ar visiem galvenajiem tiesību aktu priekšlikumiem par Vienotā tirgus aktu II un līdz 2013. gada beigām jāiesniedz nenormatīvo aktu priekšlikumi. Eiropas Parlaments un Padome tika aicināti pieņemt normatīvos tiesību aktus prioritārā kārtā. Progress tika atspoguļots pētījumā [Single Market Act: State of Play](#)^[1] (“Vienotā tirgus akts – pašreizējais stāvoklis”).

2015. gada 28. oktobrī Komisija publicēja paziņojumu “Vienotā tirgus pilnīgošana – plašākas iespējas cilvēkiem un uzņēmējdarbībai” ([COM\(2015\)0550](#)), kurā uzmanība bija koncentrēta uz praktisko priekšrocību nodrošināšanu cilvēkiem viņu ikdienas dzīvē un papildu priekšrocību radīšanu patērētājiem, profesionāļiem un uzņēmumiem. Ar to tika papildināti Komisijas centieni veicināt ieguldījumus, izmantot digitālā vienotā tirgus sniegtās iespējas un uzlabot konkurētspēju un piekļuvi finansējumam. Stratēģijas mērķis ir arī nodrošināt labi funkcionējošu iekšējo enerģijas tirgu un veicināt un atvieglot darbaspēka mobilitāti, vienlaikus nepieļaujot noteikumu ļaunprātīgu izmantošanu.

Pašlaik viens no lielākajiem izaicinājumiem iekšējā tirgus attīstīšanā ir tā digitālās komponentes ieviešana. 2015. gada maijā Komisija pieņēma Digitālā vienotā tirgus stratēģiju ([COM\(2015\)0192](#)), kurā izklāstīta intensīva likumdošanas darba programma Eiropas digitālās ekonomikas veidošanai, kuru pabeidza Eiropas Parlamenta astotais sasaukums.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Eiropas Parlaments bija virzītājspēks procesā, ar kuru sākās iekšējā tirgus veidošana. Jo īpaši Parlaments 1997. gada 20. novembra rezolūcijā atbalstīja ierosinājumu līdz 2002. gadam pārveidot iekšējo tirgu par pilnīgi integrētu vietējo tirgu. Vairākās 2006. gadā pieņemtās rezolūcijās (piemēram, 12. februāra, 14. februāra, 16. maija un 6. jūlija rezolūcijās) Eiropas Parlaments atbalstīja domu, ka iekšējais tirgus ir vienota sistēma, kā arī daudzu EK un ES politikas virzienu atskaites punkts.

Eiropas Parlamentam arī bija aktīva loma, atdzīvinot iekšējo tirgu. Parlaments [2010. gada 20. maija rezolūcijā](#) par vienotā tirgus nodrošināšanu patērētājiem un pilsoņiem uzsvēra, ka jāveic pasākumi, lai efektīvāk informētu patērētājus un MVU un nodrošinātu tiem iespējas, kā arī palielinātu iedzīvotāju uzticēšanos. Turklāt Eiropas Parlaments, reaģējot uz Vienotā tirgus aktu, 2011. gada 6. aprīlī pieņēma trīs rezolūcijas: “[Pārvaldība un partnerība vienotajā tirgū](#)”, “[Vienotais tirgus Eiropas iedzīvotājiem](#)” un “[Vienotais tirgus uzņēmumiem un izaugsmei](#)”.

Eiropas Parlamenta [2012. gada 20. aprīļa rezolūcija](#) par konkurētspējīgu vienoto digitālo tirgu: e-pārvalde kā virzītājspēks norādīja uz nepieciešamību pēc skaidra un konsekventa tiesiskā regulējuma savstarpējai elektroniskās autentificēšanas,

[1]Šo pētījumu pasūtīja Eiropas Parlamenta Ekonomikas, zinātnes un dzīves kvalitātes politikas departaments Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas (IMCO) vārdā.

identifikācijas un parakstu atzīšanai (kas vajadzīga, lai nodrošinātu, ka visā ES var darboties pārrobežu administratīvie pakalpojumi). Šai rezolūcijai sekoja [2012. gada 22. maija rezolūcija](#) par iekšējā tirgus rezultātu apkopojumu.

Parlaments 2012. gada 11. decembrī arī pieņēma divas nenormatīvas rezolūcijas attiecībā uz iekšējo tirgu – vienu par [digitālā vienotā tirgus pabeigšanu](#) un otru par [Digitālās brīvības stratēģiju ES ārpolitikā](#), kurās tas uzsvēra, ka stingri atbalsta tīmekļa neitralitātes principu. Tas nozīmē, ka interneta pakalpojumu sniedzēji nebloķē, nediskriminē, netraucē vai nepasliktina, tostarp, nosakot cenu, nevienas personas spēju izmantot pakalpojumu, lai piekļūtu, lietotu, nosūtītu, publicētu, saņemtu vai sniegtu jebkādu izvēlēto saturu, lietojumu vai pakalpojumu neatkarīgi no avota vai mērķa. Šajā rezolūcijā tas arī aicināja Komisiju un Padomi veicināt un uzturēt augstus digitālās brīvības standartus Eiropas Savienībā. Rezolūciju mērķis bija izstrādāt politiku un praksi patiesa vienotā digitālā tirgus izveidošanai Eiropas Savienībā, lai atrisinātu jautājumu par atšķirīgajiem nacionālo noteikumu kopumiem galvenajās jomās, ieskaitot PVN, pasta pakalpojumus un intelektuālā īpašuma tiesības. Tīkla neitralitātes un atvērta interneta principi, kā arī viesabonēšanas maksas atcelšana tika ieviesta tiesību aktu kopuma ietvaros, ar kuru pieņem pasākumus saistībā ar Eiropas elektronisko sakaru vienoto tirgu un savienota kontinenta īstenošanu ([COM\(2013\)0627](#)).

Eiropas Parlaments [2013. gada 7. februārī pieņēma rezolūciju](#) ar ieteikumiem Komisijai par vienotā tirgus pārvaldību, ar kuru nosaka vienotā tirgus pārvaldības ciklu kā īpašu Eiropas pusgada pīlāru. Turklāt [2014. gada 23. februārī](#) Parlaments pieņēma rezolūciju par vienotā tirgus pārvaldību 2014. gada Eiropas pusgada ietvaros, kam sekoja [2014. gada 27. februāra rezolūcija](#) par SOLVIT. Pēc tam Parlaments pieņēma [2016. gada 12. aprīļa rezolūciju](#) par virzību uz labāku vienotā tirgus regulējumu, kurā bija uzsvērtā nepieciešamība atcelt “lieku regulējumu un birokrātiju un novērst negatīvu ietekmi, vienlaikus nodrošinot, ka tiek sasniegti politikas mērķi un tiek izveidota konkurētspējīga normatīvā vide, kas atbalsta nodarbinātību un uzņēmējdarbību Eiropā”. Lai atvieglotu piekļuvi informācijai, administratīvajām procedūrām un palīdzības pakalpojumiem, kas vajadzīgi iedzīvotājiem un uzņēmumiem, Parlaments atbalstīja vienotas digitālās vārtejas izveidi ([Regula \(ES\) 2018/1724](#))^[2].

Parlaments 2015. gada 9. aprīlī pieņēma [rezolūciju](#), kurā aicināja Komisiju veicināt e-komerciju. Pēc tam Parlaments pieņēma 2016. gada 19. janvāra rezolūciju “[Virzība uz Digitālā vienotā tirgus aktu](#)”, kurai sekoja vairāki pasākumi ar mērķi izveidot digitālo vienoto tirgu, piemēram, tādās jomās kā [sadarbīgā ekonomika](#)^[3], [tiešsaistes platformas](#)^[4], [mākslīgais intelekts](#)^[5] u. c.

Pētījums [Reducing costs and barriers for businesses in the Single Market](#) (“Izmaksu un šķēršļu samazināšana uzņēmumiem vienotajā tirgū”) (publicēts 2016. gada februārī)

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 2. oktobra Regula (ES) 2018/1724, ar ko izveido vienotu digitālo vārteju, lai sniegtu piekļuvi informācijai, procedūrām un palīdzības un problēmu risināšanas pakalpojumiem, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1024/2012, OV L 295, 21.11.2018., 1. lpp.

[3] Eiropas Parlamenta 2017. gada 15. jūnija rezolūcija par Eiropas sadarbīgās ekonomikas programmu, pieņemtie teksti, [P8_TA\(2017\)0271](#).

[4] Eiropas Parlamenta 2017. gada 15. jūnija rezolūcija par tiešsaistes platformām un digitālo vienoto tirgu, [P8_TA\(2017\)0272](#).

[5] Eiropas Parlamenta 2019. gada 12. februāra rezolūcija par visaptverošu Eiropas rūpniecības politiku attiecībā uz mākslīgo intelektu un robotiku, [P8_TA-PROV\(2019\)0081](#).

uzsvēra, ka digitālajam vienotajam tirgum ir būtisks potenciāls samazināt izmaksas un šķēršļus Eiropas iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

Vēl viens pētījums [A Longer Lifetime for Products: Benefits for Consumers and Companies](#) (“Ilgāks produktu derīguma laiks – priekšrocības patērētājiem un uzņēmumiem”) (publicēts 2016. gada aprīlī) parādīja digitālā vietotā tirgus potenciālu padarīt ES ekonomiku zaļāku. Parlaments pieņēma [2017. gada 4. jūlija rezolūciju](#) par šo pašu jautājumu.

Saskaņā ar citu pētījumu “[Sociālā ekonomika](#)”, kas publicēts 2016. gada martā, vienotais digitālais tirgus pat varētu padarīt ES ekonomiku sociāli atbildīgāku. Viens no veidiem, kā to panākt, ir attīstot e-pārvaldi un saistītus pakalpojumus, piemēram, e-veselību, kā izklāstīts pētījumā [Ubiquitous developments of the Digital Single Market](#) (“Vienotā digitālā tirgus vispārējā attīstība”) (publicēts 2013. gada oktobrī).

Nesenie pētījumi liecina, ka preču un pakalpojumu brīvas aprites principi un tiesību akti šajā jomā katru gadu rada ieguvumu, kas tiek lēsts 985 miljardu EUR apjomā^[6].

[Mariusz Maciejewski / Christina Ratcliff](#)
05/2019

[6]Poutvaara P. et al., pētījums *Contribution to Growth: Free Movement of Goods. Delivering Economic Benefits for Citizens and Businesses* (2019), ko Politikas departaments A sagatavoja IMCO komitejai, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/631063/IPOL_IDA\(2019\)631063_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/631063/IPOL_IDA(2019)631063_EN.pdf) un Pelkmans J. et al., pētījums *Contribution to Growth: The Single Market for Services. Delivering economic benefits for citizens and businesses* (2019), ko Politikas departaments A sagatavoja IMCO komitejai [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631054/IPOL_STU\(2019\)631054_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631054/IPOL_STU(2019)631054_EN.pdf)

